

רשת בתי הוראה

דמאורות

גיליון מיוחד לרגל ראש השנה בצל נגיף הקורונה

ערב ראש השנה ה'תשפ"א

כמה בירורי הלכות בדיני תקיעות השופר עקב מגפת הקורונה

מאת הגאון רבי אברהם אבידר שליט"א
דיין בבית הדין הרבני בפ"ת ומרבני בית ההוראה 'המאורות'

א. האם מותר לתקוע בשופר כאשר יש מסכה על פי התוקע?

בימים קשים אלו, אשר נמצאים אנו במגפת הקורונה, ובעל התוקע רוצה לתקוע בשופר, כשעוטה מסכה על פיו, אין לו לעשות כן. משום שדעת הרמב"ן כי יש בדבר זה חציצה, ומרן חשב לדעתו בבית יוסף.

מקורות

עמדתי ואתבונן האם מותר לתקוע בשופר כאשר יש על פי התוקע מסיכה עקב המגפה השוררת בימים אלה, ה' יצילנו.

איתא בגמ' ר"ה (כז.) "ציפהו זהב במקום הנחת פיו פסול. שלא במקום הנחת פיו כשר". ונפסק (ס' תקפו ס"ז). ופירש רש"י (בד"ה ופיו) "שהתקיעה בזהב ולא בשופר". והרמב"ן בדרשה לראש השנה (ד"ה ועוד) הביא לדין צפהו זהב במקום הנחת פיו פסול, וכתב "וטעמא דפסול משום דאיכא הפסק בין פיו לשופר".

והנה הרמב"ן (שם) הוסיף וכתב "ושמע מינה שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע פסול". [וכן פסק מרן הש"ע (ס' תקפו סעיף יט)]. ומרן בבית יוסף (שם עמ' שנד) הביא לכל דברי הרמב"ן הנז"ל, שטעם הדין משום הפסק, ושמכאן למד לענין אם הרחיק השופר.

גם הרב המגיד (פ"א מהל' שופר ה"ו) הביא לכל דברי הרמב"ן הנז"ל. וכן הביא הטור (שם סעיף יט עמ' שנג) לדברי הרמב"ן בשם "יש מפרשים". אולם, הט"ז (שם ס"ק יח) כתב שטעם הפסול בציפהו זהב "כיון שהקול יוצא תחלה מן אותו היקף הזהב ואח"כ מהשופר עצמו. והוסיף, שלפי זה אין ללמוד מכאן שאם הרחיק השופר ונפח בו ותקע שלא יצא (וכדברי הרמב"ן. א.א.), כיון דשם אין הקול יוצא מתחלה לשום דבר. אלא לפירוש השני (הרמב"ן) שפוסל חציצה, פסול גמי בהרחיק. ומשום הכי כתב הטור לדברי היש מפרשים ושהם למדו מכאן שאם הרחיקו וכו' אחר שכתב פי' השני וזה קצת דלא כפי' הב"י. ובאמת שמרן בבית יוסף (שם עמ' שנד) כתב לתמוה על דברי הטור שכתב לדון

זה בשם יש מפרשים, כיון שלשני הפירושים הוא משום הפסק, והוי דין מוסכם. ושוב כתב ליישב דברי הטור, שלפי א' טעם הפסול בציפהו זהב, אין הפסול משום שהזהב חוצץ בין פיו לשופר. אלא מפני שהוסיף עליו כל דהו. ואין ללמוד מכאן שחציצה פסולה. (וזה כהבנת הט"ז). ומש"כ הט"ז שה קצת דלא כפירוש הב"י. והמשנ"ב (שם ס"ק ע) כתב הטעם, "מפני שהבל הקול נכנס לזהב". וכן כתב עוד שם (סוף ס"ק ע) "משום שהוא תוקע בזהב".

[והפרי חדש (שם ס"ק יט) כתב להעיר על דברי הרמב"ן שלמד דין הרחיק את השופר ונפח בו שפסול, מדין חציצת זהב "ויש לדחות, דשאני התם דמפסיק הזהב, אבל הכא הפסק האויר לא מיקרו הפסק". עכ"ל]. ומשום הכי כתב המשנ"ב (שם ס"ק עו) שאם הרחיק השופר ונפח בו, יחזור ויתקע שנית, בלי ברכה. וכתב בשעה"צ (אות קיב) כיון שאין זה ברור, וציין לדברי הט"ז ופר"ח הנז"ל.

אשר על כן, אין לתקוע כאשר מסכה על פי התוקע, כיון שלדעת הרמב"ן הוי חציצה, וחשב לו מרן הב"י, וכנז"ל. וגם דהוי כתוקע במסכה ולא בשופר.

ב. חיטוי השופר על ידי ערק או אלקוהול האם הוא מותר?

מותר לתקוע אשר הועבר לידו שופר, לחטאות השופר על ידי הכנסת ערק או אלקוהול אל השופר.

מקורות

מותר. וכפי שפסק הש"ע (ס' תקפו סעיף כג). והיא משנה בראש השנה (לב:) וכתב הריטב"א (שם) והוב"ד במשנ"ב (ס"ק פט) אע"ג דמתקנו בכך, כיון דלא מנכרא מילתא דהוי עובדא דחול, שהרי מדיחין כלים ביו"ט שרי.

בית ההוראה המרכזי 'המאורות' לקהילות קודש תימן שע"י קו ההלכה העולמי ליהדות תימן 'המאורות'
בראשות מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

מענה טלפוני לשאלות בהלכה ומנהג בכל שעות היממה - 5-88-88-30-03 שלוחה 1 (חיג מקוצר - *8416)

אור תורת שלום - ע"ר מס' 580145993 | מען למכתבים: ת.ד. 99 בני ברק | פקס: 1533-6167808 | דוא"ל: sm088302222@gmail.com

בשידור חי באתר המאורות

מדי בוקר מעמד אמירת אשמורות - סליחות ברחבת הכותל המערבי

העבירו כעת את שמותיכם לתפילה ולישועה - לכתובה ותתימה טובה! להתחברות בשידור חי: הייגו - *8416

ה. האם מותר ליטול שופר חברו ללא רשותו בזמן המגפה והתחלואה?

תוקע הרוצה ליטול שופר ללא רשות חברו, אף שאמרו רבותינו כי נוח לו לאדם שיעשו מצוה בממונו, מכל מקום בזמן המגפה, מכיון שאדם מקפיד על כך מחמת ההיגיינה, פסק הגרי"ש אלישיב כי אסור לעשות כן.

מקורות

נטילת שופר ללא רשות, בזמן המגיפה והתחלואה, ה' ישמרנו. כתב המשנ"ב (סי' תקפו סק"ט) כתבו האחרונים, דמותר ליטול שופר של חברו בלא ידיעתו ולתקוע בו. דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממונו, ובודאי היה מתרצה. וכתב בשעה"צ (אות כ) לציין למש"כ במשנ"ב (סי' יד ס"ק יג) לענין טלית שדוקא באותו מקום, אבל להוציא מבייתו לביהכ"נ או איפכא אסור, דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל. ע"ש. ודעת הרב אלישיב הוב"ד באשרי האיש מועדים (עמ' צג סעיף ג) שבזמנינו שיש רבים המקפידים על ההיגיינה, ואינם חפצים השופר יעבור מאחד לרעהו, וידוע שבעל השופר מקפיד על כך, ליכא לסברא דניחא ליה, ומיקרי שלא ברשות. ע"ש. וכתב בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ה (סי' כ אות א) שאין לתלות שרוב האנשים מתרצים בכך, שהרי אין הולכים בממון אחר הרוב. אלא הכוונה שכולם מתרצים בכך. [ועי' עוד בערוה"ש (סי' יד סי"א) שהסתפק אם נוהג הדין שכתב הש"ע (סי' יד ס"ד) שמותר להשתמש בטלית חברו כיון שבזמנינו יש אנשים שמקפידים בכך. ע"ש].

ו. האם בזמן המגיפה שעוטפים הידים בכפפות מותר להחזיק השופר בהם?

הגרי"ש אלישיב באשרי האיש מועדים (סי' צו סעיף יג) כתב, שתוקע שידו חבושה, אין זה מהווה חציצה לאחיזת השופר. דאף שיש דין לאחוז את השופר ביד, אין זה לעיכובא. דדיני החציצה בשופר נאמרו רק בפה.

ועי' להגרצ"פ פרנק במקראי קודש ימים נוראים (עמ' כח) אם יש דין לאחוז השופר. ושו"ת שבט הקהתי ח"ב (סי' קצו) שהביא ראיה מש"ע (סי' תקפו ס"כ). ועי' פסק"ת (סי' תקפה עמ' ריז והערה 42). ובמקומו הארכתי בזה הרבה במקורות הדינים.

ג. אדם המסופק ביום טוב שני אם שמע קול שופר האם צריך לחזור ולשמוע תקיעת שופר?

מי שנסתפק אם שמע קול שופר ביום ראשון (שחובת התקיעה ביום זה מן התורה), תוקע ביום השני ואינו מברך. אולם השנה (ר"ה שנת התשפ"א) יחול יו"ט א' של ר"ה בשבת, ויו"ט ב' ביום ראשון. ומכיון שביום הראשון אין תוקעין בו, לכן המסופק ביום השני (שהוא חל ביום ראשון) אם שמע קול שופר, מכיון שהתקיעה ביום זה אינו אלא מדברי סופרים, אינו צריך מעיקר הדין לשמוע תקיעת שופר נוספת.

מקורות

חומרת התקיעות ביו"ט שני של ר"ה. השנה יחול יו"ט א' של ר"ה בשבת ויו"ט ב' ביום ראשון. והנה כתב המשנ"ב (סי' תקפה סוף סק"ה) מי שנסתפק לו אם שמע קול שופר ביום ראשון שהוא מן התורה, תוקע ואינו מברך. וביום שני, שאינו אלא מדברי סופרים אין צריך לתקוע. ע"ש. ומ"מ גם ביו"ט שני צריך להחמיר בו. וכפי שכתב המשנ"ב (סי' תקפט סק"ו) לענין טומטום שלא יתקע לטומטום אחר (עי' ש"ע שם סעיף ד) דשמא התוקע נקבה והשומע זכר. שאף ביום שני יש לנהוג כן, אף שהוא ספק בדברי סופרים, וככל החומרות של יום א'. וכ"כ עוד בשעה"צ (סי' תקפח סק"י) לגבי מי ששהה בין התקיעות מחמת אונס. ועי' עוד להלן בסמוך.

ד. מי שאינו יכול לילך לשמוע גם תקיעות וגם תפלת מוסף - כיצד ינהג?

אדם שאינו יכול לילך לשמוע גם תקיעות השופר, וגם לתפלת המוסף. יש לו להעדיף לילך ולשמוע תקיעות השופר, מכיון שהן מצוה מהתורה, ואילו תפילת המוסף אינה אלא מדרבנן, ואפילו שמחמת כן יתפלל ביחיד.

מקורות

פסק מרן הש"ע (סי' תקצה) שהולך למקום שבקיימים בתקיעות. דתקיעות דאורייתא וברכות מדרבנן, וכתב המשנ"ב (סק"א) "ואפילו ביום שני". ואפי' שמחמת כן יתפלל ביחיד. ע"ש. וכתב בביאור הלכה (שם ד"ה למקום) דמש"כ שאפי' ביום שני, כ"כ החיי אדם. וכן מוכח מדברי הפמ"ג. ע"ש. וכתב הגרצ"פ פראנק בספר מקראי קודש (ר"ה סי' כד) שלכאורה יש ללמוד מכאן שיש להחמיר בתקיעות יום שני כתקיעות מן התורה. וראה מש"כ לענין נער שלא ידוע אם הביא שתי שערות.

מקבץ דינים והלכות נחוצים לראש השנה ה'תשפ"א

ובסופו שו"ת בעניינא דיומא
מאת הגאון רבי אורן צדוק שליט"א

ראש בית ההוראה נזר ההוראה ומרבני בית ההוראה 'המאורות' לק"ק תימן

ערב ראש השנה

• ערב ראש השנה חשוב להכין 'נר נשמה' כדי שיהיה ממה להדליק את אור ההבדלה במוצאי שבת, (וכמובן אינו מטעם נר ששבת שביום הכיפורים).

• מומלץ להכין נרונים קטנות ולנעוץ בתוכם גפרור שיהיה סמוך לפתילה, כדי שיוכלו לברך במוצאי שבת ברכת 'מאורי האש' על נר אבוקה.

• יעשה תנאי שאינו מפריש את עצמו מלהזיז את הפלאטה כאשר החשמל נכבה בתוכה, (בהמשך יתבאר לשם מה נצרך הדבר).

ליל יום טוב של ראש השנה

• יום טוב ראשון של ראש השנה הוא יום שבת, ועל כן התפילה הינה בהתאם לכך, ויש להקפיד על כל התוספות שבה, כגון 'יום המנוח הזה' וכן בסיום הברכה האמצעית, 'ברוך וכו' מקדש השבת וישראל ויום הזכרון'.

• אם לא הזכיר בחתימת הברכה 'מקדש השבת' או ענין ראש השנה (יום הזכרון), הדבר נתון במחלוקת פוסקים גדולה, יש האומרים שכיוון שהזכיר בגוף התפילה עצמה כבר יצא ידי חובתו, ויש האומרים שאעפ"כ חשוב משנה ממטבע שטבעו חכמים, וצריך לחזור. וההוראה המקובלת בזה ספק ברכות להקל, אולם יש לידע שרבותינו מהרד"מ בשתילי זיתים סימן תפ"ז סק"ג ומהרי"ץ בסידור עץ חיים דף ו' עמוד א' הורו כדעת הפוסקים שצריך לחזור, על כן יזהר במשנה זהירות להתפלל מתוך הסידור, כדי שלא להגיע לידי כך.

• לאחר התפילה אומרים 'יום הששי וכו'', ושליח ציבור מברך ברכת מעין שבע, ומתפללי נוסח ספרד והשאמי מזכירין בתוכה 'המלך הקדוש' במקום 'האל הקדוש'.

• אם טעה והתחיל מיד קדיש, אם עדיין לא הגיע לאיש"ר, יפסיק ויאמר ברכת מעין שבע, אולם אם נזכר לאחר מכן, יסיים את הקדיש, ויאמר ברכת מעין שבע, ולאחריה יאמר קדיש תתקבל.

• מניינים המתקיימים בחוץ אינם אומרים ברכת 'מעין שבע', אולם חצר של בית כנסת המצויה בתחומה, אומרים.

• קידוש ליל ראש השנה הינו עם תוספת הזכרת קדושת השבת, כמו בתפילה, וכן בהפטרת היום.

• אין לטלטל שופר בשבת משום מוקצה.

• ליל יום טוב של ראש השנה שחל בשבת מותר לקרוא לאור הנר, שאימת הדין עליו ולא יבוא להטות (ספר ערך לחם סימן רע"ה הובא בכה"ח).

שחרית יום טוב ראשון של ראש השנה

• ראוי לקבוע את תפילת שחרית ב'הנף החמה' משום קדושתו של היום, מה גם שאז עדיין לא חם כל כך, ומועיל הוא למניינים המתקיימים בחוץ, והן לאלו השוהים בבית כנסת מפאת החלונות הפתוחים כדרישת שמירת בריאות הגוף והנפש.

• ראוי להזדרז בתפילה כמה שאפשר כדי לא לשהות זמן ארוך במקום אחד בריבוי אנשים.

• אף שאין מקיימים מצות תקיעה בשופר, מכל מקום אומרים 'היום הרת עולם' בתפילת מוסף.

• כיוון שיום טוב ראשון של ראש השנה חל בשבת, הצורך לקיים סעודה שלישית, אמנם היות שמדובר גם בערב יום טוב שני, כתבו הפוסקים שיש להקדים לסעוד קודם זמן מנחה קטנה (זמנה בערך בשעה 16:00), על מנת שיאכל את סעודת ליל יום טוב שני לתאבון, וממילא תפילת המנחה צריכה להיעשות קודם לכן, על כן ראוי שיקבעו זמן מנחה בהתאם לכך. אולם יש לדעת שלא נהגו אבותינו כן אלא התפללו תפילת מנחה בעתה ובזמנה כבכל שבת ושבת לאחר זמן מנחה קטנה, ועל כן הנהוג כן יראה שלא יאכל יותר מכביצה פת, ואילו שאר דברים יכול לאכול כפי רצונו, רק יזהר שלא ימלא כריסו כדי שיוכל לאכול סעודת יום טוב שני בתיאבון.

• הנוהגים לומר תשליך בראש השנה, אם נמצאים במקום שאין בו עירוב או חשש עירוב שאינו תקין, וישנו חשש שהציבור יטלטל את הסידורים, ידחו את אמירתו ליום טוב שני.

הכנה מיום טוב ראשון ליום טוב שני

• יש לזהר מלהכין מיום טוב ראשון ליום טוב שני, ועל כן לא ישטוף כלים ביום טוב ראשון לצורך יום טוב שני, וכן לא יערוך את השלחן לכבוד סעודת הלילה. וכן לא יכינו את הספר תורה לקריאת יום טוב שני, וכמו"כ לא יפשיר מאכלים על מנת שיהיו מופשרים ללילה, אלא אם כן מפשרים בעוד היום גדול, ובזה יכול להניחם על פלאטה חמה בפרט השנה שיש סעודה שלישית ולא ניכר הדבר שעושה לצורך יום טוב שני. אולם להניח על פלאטה כבויה סמוך לחשיכה שתידלק על ידי שעון שבת אסור שהרי ניכר הדבר שעושה זאת לצורך יום המחר.

• עבר והכין מיום טוב ראשון ליום טוב שני לא נאסרה ההכנה, אם מאכל אם שאר דבר.

• הרוצה להשתמש בכיריים של הגז ביום טוב שני, אולם הפלאטה של שבת מונחת על גביהם, יעשה בדרך זו, יחברנה מערב שבת לשעון שבת, ויכוון אותו שלאחר יציאת השבת יכבה לחצי שעה לערך, ואז לאחר שכבה יסיר את התקע של הפלאטה מהשעון, ויסיר את הפלאטה מהכיריים, ויזהר שלא יסיר את השעון ממקום חיבורו בנקודת החשמל, שהרי בזה מפסיק את זרם החשמל הנכנס אל השעון. וכל זה יתכן רק אם עשה תנאי לפני שבת שאינו בודל מליטול את הפלאטה לאחר שיכבה החשמל, ואם לא עשה תנאי,

עמו במחיצתו מאלו הנזכרים, בכל זאת יברך על היום.
• יש האומרים שלאחר ששתה מן הכוס, יאכל קצת מהפרי עליו בירך שהחיינו, (אחר שנהגו לברך שהחיינו על אכילת הפרי), כדי שלא יהיה הפסק בין ברכתו זו, לאכילתו. ויש החולקים וסוברים שאדרבא אין לו לאכול ממנו קודם ברכת המוציא באשר קודמת לו בסדר הברכות. וכן מנהג העולם.

• אם לא הזכירו בתפילה או בקידוש בחתימת הברכה, 'המבדיל בין קדש לקדש' אלא טעו ואמרו 'המבדיל בין קדש לחול' אם תיקן עצמו תוך כדי דיבור עלה לו, אולם ביותר מכך צריך לחזור שנית על הברכה, כיוון שמשנה ממטבע שטבעו חכמים.

שחרית של יום טוב שני של ראש השנה

• אומרים 'אבינו מלכנו' לאחר התפילה ומשמיטים פסקאות 'חטאנו לפניך', ו'מחול וסלח לכל עוונותינו'.

• אחר קריאת ספר תורה אומרים פיוט 'עוקד והנעקד', ו'המלך ה"'. ולאחר ברכת לשמוע קול שופר מברך ברכת שהחיינו.

רחיצה ביום טוב

• על אף שחכמים גזרו על רחיצת כל הגוף ביום השבת במים חמים, מכל מקום ביום טוב הותרה רחיצת כל הגוף במים שהוחמו מיום האתמול. ועל כן מותר לרחוץ ביום טוב שני כבר מהלילה את כל הגוף. ואין לחוש כלל ועיקר לבישול המים הצוננים הנכנסים לתוך הדוד תמורתם עקב פתיחת הברז, הן מצד שריבוי בשיעורים מותר ביום טוב, והן מצד שאין כאן חשש בישול כלל (יעוין שו"ת אורן של חכמים חלק שלישי סימן י"ג). וכן מותר מערב שבת לכוון שיעון שבת שידלק ביום השבת ויחמם את המים על מנת שיוכל להשתמש בהם ביום טוב.

וצריך מאוד לזהר מסחיטת שיער, ועל כן ניח את המגבת על מקום השיער הרטוב מבלי לדחקה בחזקה, וכך יספגו המים אל תוכה.

תפילה בלא מנין (בידוד וכדו')

• אין להתפלל תפילת מוסף ביחידות קודם סוף שעה שלישית מן היום (בערך שעה 10 בבוקר), כיוון שאין הציבור מתפלל מוסף קודם לכן. וכיוון שהיחיד צריך רחמים על מנת שתתקבל תפילתו, על כן צריך לשתף עצמו בתפילת הציבור, אף שאינו נוכח עמהם.

יכול להוציא את תקע הפלאטה בשינוי, כגון על ידי שני אנשים, א' ימשוך את התקע ואחד ילחץ את השעון שבת אל הקיר, כדי שלא ישלף משם.

• בתפילת מנחה, מוציאין ספר תורה לקריאת פרשת 'האזינו' ועולים לקריאה תלת גוברי. ולאחר התפילה אומרים 'צדקתך'.

ערבית ליל יום טוב שני של ראש השנה

• מבדילין בתפילה בהוספת הזכרת 'ותודיענו משפטי צדקך וכו' בברכה רביעית של שמונה עשרה, ואם לא אמרה אינו חוזר, אלא יסמוך על ההבדלה בביתו על הכוס. אולם אם טעם מאכל כל שהוא בטעות קודם שהבדיל, צריך לחזור שנית ולהתפלל.

• יש להזכיר לציבור הנשים שבבית שלפני שעושות מלאכה יאמרו 'ברוך המבדיל בין קדש לקדש' בלא שם ומלכות, ומותרות בעשיית מלאכה, וכל זאת רק לאחר שיצאה השבת (עשרים דקות לערך אחר שקיעת החמה). והמקפידים בכל השנה כולה להוציא את השבת כדעת רבינו תם, (72 דקות אחר השקיעה), אם המדובר כעת רק באיסור הכנה כגון אלו המנויין למעלה, אין צורך להמתין, בהיות ואיסור זה הינו מדרבנן, וקבלת חומרא זו הינה רק במלאכות שמן התורה, אולם אם הדבר כרוך בעשיית מלאכות שמן התורה, כגון לבשל וכדומה, ימתינו עד תום זמן רבינו תם.

יקנה"ז

• נוסח הקידוש בליל יום טוב שני הוא על פי סדר יקנה"ז, י"ן - ברכת בורא פרי הגפן. ק'ידוש. נ"ר - ברכת מאורי האש. ה'בדלה. ז'מן - ברכת שהחיינו. וראוי שיהיה לפניו סידור שממנו יאמר סדר זה.

• ברכת 'מאורי האש' - לוקח את הנירונית שהכין מערב שבת, בה נעוץ הגפרור כדי ליצור על ידי כך 'אבוקה'. ואם לא הכין לו, יראה ליקח כעת גפרור וכדומה ויקרבנו אל הניר, ויצור על ידי כך אבוקה. [אין מברכים על הבשמים, כיוון שאין כאן נפש דואבת ביציאת השבת, היות שמענגין אותה במאכלים ערבים].

• ברכת שהחיינו - מניח לפניו פרי חדש או מלבוש חדש (ולכתחילה יברך סמוך ללבישה החדשה, אולם גם אם כבר היה לבוש בו אפשר להחשיבו ללבישה ראשונה), ומברך על היום ועליו, את ברכת שהחיינו (ולא יכוון רק על הפרי ויפטור אגב כך את היום בברכתו, כיוון שיש כאן חשש הפסק בין ברכת בורא פרי הגפן לשתייה, ואכמ"ל), ואם אין

לשותפות נצח - חייגו כעת:
1800-30-27-77

08-9302-302

054-5400-111

kav.meorot.net

להצטרפות לרשימת התפוצה -
sm08830222@gmail.com

המאורות

המרכז הרוחני העולמי ליהדות תימן

מוסדות אור תורת שלום - נ"ד

בראשות הרב יחזקאל יפת שלישי"א

ב' מה שבין אצלנו

חדשות עולם התורה

• קו המאורות •
שופר יהדות תימן
בארץ ובעולם

• חדשות עולם התורה אונליין •
שיחות ודרשות ממטיב הרבנים
והמרצים • קטעי תפילה ושירה

קו ההלכה העולמי
ליהדות תימן
'המאורות'

מענה הלכה ומנהג
ע"י עשרות רבנים ומורי הוראה
בכל שעות היממה

חייגו כעת: *8416 | 03-30-88-88-5

• אם שומע את התקיעות מאחר, ישמע שלוש קולות ויצא בכך ידי חובתו. ואין הוא יכול לדרוש ממנו שיתקע עבורו מאה קולות כיוון שאינן מחוייבות כלל, והקושי גדול בשבילו לתקוע את כולן במעמד אחד, בפרט אם יש לו עוד מקומות נוספים.

• יש לתת את הדעת שאם תוקע לאדם המצוי בביתו עקב מחלת הקורונה או בידוד, והתוקע נמצא בחוץ, שלא יתקע לו בחדר המדרגות, היות שיש הד ונמצא שומע גם קול הברה שאינו יוצא ידי חובה.

• מוצאי יום טוב שני מבדילין רק על כוס יין מבלי להביא בשמים ונר.

אלו קצות מילין זעירין הנלקטים אחת הנה ואחת הנה, על מנת לזכות את הרבים, והיה רצון שנזכה שיקובלו כל תפילותינו ברצון, ונכתב כולנו וכל בית ישראל בספרן של צדיקים, בספר החיים ובספר

• מצות שמיעת קול שופר יכול לקיימה כבר מ'הנץ החמה' אולם כתבו הפוסקים שלא יקיים מצוה זו קודם תפילת שחרית וקריאת ספר תורה (יעוין כה"ח סימן תקפ"ח סק"ה) אלא רק לאחר מכן. (ועל כן אף שמהרי"ץ כתב שהמנהג קדום אצלנו לתקוע בעלות השחר, מכל מקום אין המדובר בתקיעות חיוב). ולכתחילה ישמע לאחר שעה שלישית מזמן עלות השחר אף שכבר התפלל, (יעוין שם או'ו).

וכל זאת בתקיעות דמיושב, אולם בתקיעות דמעומד שהם על סדר תפילת מוסף, לא ישמע אותם כלל תוך התפילה, אף שאחר יתקע לו והוא עצמו לא יפסיק בתפילה, היות שלא תיקנום בתפילת היחיד אלא רק בציבור, כן פסק מרן בשלחן ערוך סימן תקצ"ב סעיף ב'. [ודלא כדעת הרדב"ז שחולק הובא בכף החיים סימן תקצ"ב סקי"א]. אלא יסמוך על תקיעות דמיושב שתקעו לו, ואם אף אותם לא שמע יראו לתקוע לו לפני המוסף כדי לערבב את השטן או לאחריו. (משנ"ב סימן תקצ"ב סק"ז).

שאלות ותשובות מצויות הנוגעות לימי ראש השנה בצל נגיף הקורונה

להיותם קרובים איש אל רעהו, וכן ליצור חייץ על ידי פרישת יריעות ניילון בין כל איזור ואיזור בבית הכנסת, כך שמרוויחים איזורים שלמים בהם אין צורך לריחוק הנזכר. וכן לחפש ולתור אחר מקומות נוספים בתוככי בית הכנסת על מנת להכשירם לשיבה, כדי להגדיל כמה שיותר את מספר המתפללים, כגון מעברים, עזרת נשים, מטבחון ועוד.

ב. תקיעת שופר בצל הקורונה

שאלה: במקומות שאנו חוששים מפני נגיף הקורונה - כיצד יתנהגו בתקיעת שופר, שמעתי כמה עצות, השאלה מה הרצוי ביותר - או לשמור מרחק כראות ולתקוע כרגיל, או להעמיד מחיצות גדולות כמין קפסולה מיוחדת לבעל תוקע, או להשים מסיכה על השופר שלא ייצאו ניצוצות ויזיקו, או להפוך השופר כלפי מטה באופן שלא יהיה בו חשש של הידבקות, או לתקוע סמוך לחלון בית הכנסת, כך שלא יהיה חשש הידבקות בקורונה. מה הרצוי והראוי בזה.

תשובה: על אף שכל האופנים רצויים מבחינה הלכתית כולל עטיית מסיכה על פיית השופר (ברפיון כמובן, אחרת לא יוצא הקול. וכמו"כ בהקפדה שלא יעטוף בה את גוף השופר), מכל מקום הרצוי ביותר (והקל ביותר), ומה גם ראוי שיתקבל על כלל הציבור, לתקוע תוך

א. חלוקת המתפללים בבתי הכנסת בימים הנוראים

שאלה: איך כדאי וצריך לסדר את המתפללים בבתי הכנסת בימים הנוראים, שנמצאים יחד שעות רבות ויש סכנת הידבקות?

תשובה: יש להפריד בין ההנחיות המושטות על ידי השלטונות בצורה שרירותית בלי כל הגיון וטעם (מנין אנשים קבוע בלי יחס ישיר לגודלו של המבנה.. זאת לעומת שאר פעילויות הקרובות לליבם... בהם ההגבלות הינן יותר קלות עד ללא כלל מניעה ועוד), לבין הדרישה המתחייבת מאיתנו הלכתית בתורת השתדלות כדי למנוע הדבקה המונית, ואל זה בלבד נשואות עינינו.

וכיוון שכך כפי שכבר נאמר השכם והערב על ידי יודעי דבר בדרך התנהלות של הנגיף, שבריחוק של שני מטר איש מעל רעהו, תוך עטיית מסיכה כולל האף בתמידות, בשילוב פתיחת חלונות לאוורור, הרי כבר הורחקנו מטווח סכנה ממשית.

ועל כן כך יאות לנו להתנהל בבית הכנסת בהקפדה על שלשה תנאים אלו, ריחוק, מסיכה, חלונות. תוך קביעה חד משמעית מכלל הציבור להשמע להנחיות אלו בבית הכנסת, בפרט שמצויים בינותינו אנשים בעלי סיכון גבוה ולא דווקא אנשים מבוגרים... שבקל יכולים להגיע לכלל סכנה או שיתייסרו לחנם בגלל רשלנות. ואם אדם רוצה להקל בדבר יעשה זאת מחוץ לבית הכנסת.

ולניצול המקום בבית הכנסת יש להמליץ שכל משפחה תשב בריכוז,

בה קריאת ספר תורה, מכל מקום אין מתעכבין כלל לערבית כיוון שהולכים לאכול סעודה שלישית.

ערבית מוצאי שבת ליל יום טוב שני - אף בה אין מה לקצר, והתפילה כרגיל היא עם תוספת הפיוטים שבסוף, שהתפילה עצמה בלאו הכי קצרה היא. (ויש להזכיר הבדלה 'ותודיענו' בתפילה).

תקיעת שופר - קיצור בתקיעות, לעניות דעתי, יהיה דווקא באלו שניתן לעשותם לאחר מכן מחוץ לבית כנסת, בלדי - ששים קולות אחרונות המתווספות על החיוב שהם שלשים דמיושב ועשרה דמעומד. והשאמי עשר קולות הנותרות. והצורך לעשות כן, לא רק מצד השהות המתווספת אלא גם מצד חשש רסיסי הרוק המתפזרים, ואף שהומצא תיקון לתקיעות החיוב, מכל מקום למעט בהם במקום סגור עדיף. ותרועה גדולה אף שאינה מן החיוב, מכל מקום יעשוה מיד לאחר תפילת מוסף כיוון שזהו מקומה, ולא יצאו ויחזרו להמשך התפילה.

ד. זמן תקיעת שופר ליחיד הנמצא בבידוד וכמות התקיעות שיש לתקוע לו

שאלה: יחיד השהה בבידוד וכדומה, כיצד יעשה בתקיעת שופר, באופן שאינו יודע לתקוע אלא סומך על אחרים - מתי הזמן המובחר ביותר שרצוי שיתקעו לו? וכמה תקיעות צריך היחיד לשמוע - מאה קולות או שלושים קולות? והאם תוקע גם בשמונה עשרה בתפילת הלחש - למנהג השאמי?

תשובה: על אף שזמן מצות שמיעת קול שופר הינה מנף החמה, מכל מקום כתבו הפוסקים שלא ישמע קול שופר קודם תפילה וקריאת ספר תורה (יעויין כה"ח סימן תקפ"ח סק"ה), אלא רק לאחר מכן. (ועל אף שמהרי"ץ כתב שמנהג קדום אצלנו לתקוע בעלות השחר, מכל מקום אין המדובר בתקיעות חיוב). ולכתחילה ישמע לאחר שעה שלישית מזמן עלות השחר אף שכבר התפלל, (יעויין שם אות ו'). וכל זאת בתקיעות דמיושב, אולם בתקיעות דמעומד שהם על סדר תפילת מוסף, לא ישמע אותם כלל תוך התפילה, אף שאחר יתקע לו והוא עצמו לא יפסיק בתפילה, היות שלא תיקנום בתפילת היחיד אלא רק בציבור, כן פסק מרן בשלחן ערוך סימן תקצ"ב סעיף ב'. [ודלא כדעת הרדב"ז שחולק הובא בכף החיים סימן תקצ"ב סקי"א]. אלא יסמוך על תקיעות דמיושב שתקעו לו, ואם אף אותם לא שמע יראו לתקוע לו לפני המוסף כדי לערבב את השטן או לאחריו. (משנ"ב סימן תקצ"ב סק"ז).

ויש להדגיש שאת תפילת המוסף יתפלל היחיד רק לאחר שלש שעות ביום ולא קודם לכן, (שלחן ערוך סימן תקצ"א סעיף ח'), שאז העולם רגיל להתפלל תפילה זו לאחר שלש שעות. וטעם הדבר, כיוון שהקדוש ברוך הוא דן את עולמו ושמא יעיינו בדינו, על כן יתפלל בצבור או בזמן שהציבור מתפלל כמו שהוא באופן זה, ואין הקב"ה מואס תפילת רבים שנאמר הן אל כביר ולא ימאס. ודוקא תפלת מוסף שהעולם רגיל להתפלל אותה לאחר שלש שעות כיוון שכל היום זמנה, אבל תפלת שחרית כיון שרגילין העולם להתפלל בבוקר בתוך ג' שעות ראשונות, על כן יכול להתפלל אותה בכל אותן שלש שעות.

לגבי מנין הקולות שצריך לשמוע - ודאי שהבסיס הוא שלשים קולות המחוייבות, ואם הוא מהנוהגים לשמוע 'מאה קולות' הדבר תלוי בבעל התוקע, אם מוכן הוא לתקוע לו, שלפעמים יש לו עוד מקומות בהם צריך להוציא ידי חובה בפרט בתקופה זו, וטורח הדבר מאוד בשבילו.

שמירת מרחק ניכר מכלל הציבור, או שיתקע ליד חלון פתוח. ושאר האופנים ספק אם יתקבלו למעשה. כך שאף שרצויים הם מכל מקום אינם מעשיים.

ג. אם לקצר את השהות בבתי הכנסת בימים הנוראים וסדר התפילה הרצוי בעת הזאת

שאלה: כיצד השנה ינהגו - האם על מנת לקצר השהות בבתי הכנסת, יקצרו במקומות שהם - וא"כ באלו מקומות? והאם רשאים לקצר בתקיעות על מנת לקצר השהות בבתי הכנסת?

תשובה: ודאי שהצורך לקצר בסדר התפילה כמה שניתן, אולם כיוון שנוסח התפילה אצל הבלדי הוא בלאו הכי בסיסי מאוד, על כן לא ניתן לצמצם את התפילה בצורה משמעותית, לעומת זאת נוסח השאמי שיש בו תוספת פיוטים רבים והתפילה היא ארוכה בלאו הכי מלבד מוסף שאומרים לחש וחזרה, ראוי הוא שיצמצמו בפיוטים בשיעור ניכר, וישאירו מהם את העיקריים ממש. וכן עשינו אצלנו כיוצא בזה (בלדי) בתשעה באב.

ובתור עצה טובה אמרתי שכלל הציבור יקדימו תפילת שחרית כמה שאפשר, זאת כדי שפתיחת החלונות שנעשית, לא תקשה על כלל הציבור בהיות החום בימים אלו גדול מאוד, ובשעות הבוקר המוקדמות עדיין נסבל הוא. וזה יועיל גם למי שמתפלל במקומות פתוחים, ומה טוב ומה נעים להתפלל בנף החמה ביום קדוש זה. ואמרתי להציע סדר תפילה רצוי וראוי בעת הזו, כדי לא לשהות בבית הכנסת זמן רב, ועל אף שמן הראוי היה להשמיט יותר ממה שהוצע כאן, מכל מקום ראיתי לאחוז דרך ממוצעת ומושכלת כדי שתהיה מקובלת ורצויה כמה שיותר על כלל הציבור.

ליל יום טוב ראשון של ראש השנה - שהוא ליל שבת, על אף שמנהגינו שלא להשמיט מאום מסדר קבלת שבת בראש השנה שחל בשבת שלא כבשאר עדות, מכל מקום בעת הזו ייעשה כפי שאבותינו נ"ע נהגו כאשר היתה השעה דחוקה. בר יוחאי שלש בתים ראשונים, ו'אשרי יולדתך' בסוף הפיוט (ולשקול השמטת כולו), לאחר מכן 'שלשה דברים וכו', מזמורי השבת ור"ה, אשרי האיש.

והסדרת התפילה לאחר מכן בדרך של 1) ציון מקום 2) והוראה לציבור מה להזכיר בו, כגון ב'מגן אברהם' להזכיר 'זכרנו וכו', ב'מחיה מתים' - 'מי כמוך וכו', בברכה שלישית להזכיר 'ובכן', ובברכת אתה בחרתנו, להוסיף 'את יום המנוח הזה', וכן להזכיר זאת ב'עלה ויבוא', ועוד 'את יום מקרא קדש הזה את יום הזכרון הזה'. בברכת אלוהינו ואלהי וכו' מלוך' וכו', לשים לב להוסיף 'מקדש השבת' בנוסח החתימה, וכן הלאה בדרך זו עד סוף התפילה.

תפילת הפרנסה - בשני הימים ראוי לומר את הקצרה, ולסמוך על הזכרתה בשלימות ביום הכיפורים, (שהרי בלאו הכי מנהג אמירתה חדש הוא אצלנו ממש כמעט בדור האחרון. מה גם שיש כאן שאלה הלכתית של בקשת צרכים ביום השבת, שמזה הטעם עצמו איננו אומרים אבינו מלכנו ביום השבת, וצריך עיון אם שייך לומר לגביה היתר 'טופס ברכות' כאשר אומרים אותה רק פעמיים בשנה). בשחרית של ראש השנה - אומרים הכל כרגיל. ובשאמי יעשו כמבואר לעיל באורך.

מי שברך בקריאת התורה - ראוי להשמיט את כל ה'מי שברך' שבכל העליות, ולומר 'מי שברך כללי' לכל העולים והתורמים והמתנדבים. בין ביום הראשון ובין ביום השני.

מנחה של ראש השנה - ביום הראשון אין מה לקצר בה למרות שיש

ה. התוקע בשופר עבור יחידים מי מברך

שאלה: יחיד התוקע בשופר או שתוקע בעבור יחידים - מי מברך ומה הדין לגבי נשים כה"ג?

תשובה: הדבר נתון במחלוקת גדולה האם התוקע שכבר יצא ידי חובתו מברך אף שהשומעים יודעים לברך, ועל כן ראוי הדבר שיברך השומע, היות שכך היא דעת הרמב"ם בתשובה (על פי פאה"ד סימן ע"ה, יעויין הערת המוציא לאור שם אות ח'), ומרן בשלחן ערוך סימן רע"ג ס"ד, וכן פסק מהרד"מ בספרו שתילי זיתים סימן תקפ"ה סק"ד. אולם כיוון שיש חולקים בדבר וכן מנהג העולם, על כן אינו מעכב כלל, ויכול התוקע לברך בכל פעם. *נשים פשוט שאינן מברכות ואין מברכין להם כלל ועיקר, שפטורות הן ממצוה זו.

ו. השומע כמה תקיעות שופר בו זמנית - האם יצא ידי חובתו

שאלה: השתא הכא, שרבים יתפללו ככה"נ במנייני חצירות ובחוצות קריה, מן הסתם יהיו ברחוב קולות רבים של תקיעות - היאך יעשו לצאת ידי חובה באופן שלא יהיה תרי קלי דלא משתמעי, והאם יצא יד"ח אם ישמע מפה תקיעה ומפה תרועה וכדו'?

תשובה: ודאי ראוי לכתחילה לכוון את זמן התקיעות בין מיושב ובין מעומד, בזמן שאין תקיעות אחרות בינתיים, או לברור מקום אחר בו אין נשמעים קולות של מניינים אחרים, אולם כשאי אפשר הדבר ואירע ששמעו ממנין אחר תקיעות קול שופר, הנה אם נשמע הקול בין שני סדרי תקיעות היינו שסיימו תקיעת תשר"ת ועדיין לא החלו בתקיעת תשר"ת פעם שניה, כך שנמצאו התקיעות הנשמעות שלא הפסיקו באמצע הסימון, אין בכך הפסק כלל. אולם אם נשמעו תוך הסדר, לדעת מרן סימן תק"צ סעיף ח' בשמע 'תקיעת מתעסק' הדבר מעכב, (יעויין משנ"ב שם סקל"ג בשם המגן אברהם), ויתחיל שנית את סדר התקיעה אם תשר"ת, אם תשר"ת וכו'.

השומע תקיעות מכמה בני אדם, אם שמע על הסדר כגון תשר"ת, מאיש אחד תקיעה ומאיש אחר שברים ואחר תרועה וכו' אפילו שהה זמן מרובה ביניהם, בדיעבד יצא ידי חובתו, ואם שמע סימן שלם מאחד ומאחר שמע גם סימן שלם אפילו לכתחילה יוצא בכך ידי חובתו, כן מבואר בשלחן ערוך סימן תקפ"ח סעיף ב' וכה"ח שם או' ט"ו. אלא שיראה שלא ישמע ביניהם כל תקיעה, היות שיש אומרים שנחשב הפסק, יעויין שם בדעת ה'וי"א' וכן בהוראת מרן בסימן תק"צ סעיף ח'.

בברכה מרובה

הצ' אורן בכא"מ שמעון צדוק יצ"ו

כתר יתנו לך

מחזקים ומחזיקים את הכתר של יהדות תימן

כולנו רוצים לזכות לחיים טובים? **כעת ההזדמנות שלך!**
נכתבים לחיים טובים
ומתברכים בשנה טובה ומבורכת!

על פי הוראתם של גדולי ישראל על כולנו החובה וגם הזכות - להטות שכס ולתמוך במפעל הרוחני העולמי לקהילות קודש תימן!

בזכותך ורק בזכותך נזכה להגיע לעוד רכבות יהודים ולחבר אותם למורשת אבות מפוארה...
תורמים 52 ₪ ותזכו ששומכם יוזכר במעמד התפילה והישועה בערב יום הכיפורים הבעל"ט

חייגו כעת למוקד הישועות:

1800-30-27-77

התחברו והישארו מעודכנים מהנעשה והנשמע - שלחו ל: sm08830222@gmail.com

בתרומתך הינך שותף בהחזקת והפצת המפעל העולמי לקהילות קודש תימן 'המאורות':

בתי מדרש לתורה והוראה בני ברק - נס ציונה // מכון המאורות - להוצאת והאדרת כתיבי רבותי חכמי תימן // המאורות - מרכז התוכן וההלכה ליהדות תימן // ארגון כינוסים ושיעורי תורה בארץ הקודש // קו ההלכה העולמי 'המאורות' - לקהילות קודש תימן // מענה הלכה ומנהג ע"י עשרות רבנים ומורי הוראה - 24 שעות ביממה // קו המאורות - שופר יהדות תימן בארץ ובעולם | חייגו כעת לקו המאורות - *8416

